

**Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9 eräiden
valtioneuvoston oikeuskansleria ja eduskunnan oikeusasiamiestä
koskevien säännösten muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi**

Eduskunta on 19 päivänä kesäkuuta 1990 lähettänyt perustuslakivaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 72.

Valiokunta on päättänyt ottaa tässä yhteydessä käsiteltäväksi myös eduskunnan 3 päivänä toukokuuta 1988 valiokuntaan lähettämän ed. Janssonin ym. toivomusaloitteen n:o 3/1988 vp. oikeusasiamiehen vaalia valmistelevan toimielimen perustamista tarkoittavan ehdotuksen valmistelemisesta ja ed. U. Leppäsen ym. toivomusaloitteen n:o 5/1988 vp. kansalaisten oikeusasiamiehen toimen perustamisesta.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Matti Niemivuo ja lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnio oikeusministeriöstä, eduskunnan oikeusasiamies Jacob Söderman, apulaisoikeusasiamies Pirkko K. Koskinen, kansliapäällikkö Kyösti Tolvanen eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta, valtioneuvoston oikeuskansleri Jorma S. Aalto, apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, korkeimman oikeuden presidentti Olavi Heinonen, toiminnanjohtaja Erkki Vasama Oikeusturva ry:stä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltyään asian perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaa koskevia hallitusmuodon säännöksiä muutettavaksi siten, että heidän toimivaltansa kuuluisi selkeästi kaiken viranomaistoiminnan ja julkisen vallan käytön laillisuuden valvonta. Edelleen ylimpien laillisuusvalvojen oikeudellinen asema ja vastuu saatettaisiin

mahdollisimman yhdenmukaiseksi. Oikeusasiamiestä syytettäisiin valtakunnanoikeudessa lainvastaisesta menettelystään virkatoimessa. Syytteen voisi päättää nostettavaksi vain eduskunta. Menettely olisi sama kuin päätettäessä valtioneuvoston jäsenen tai oikeuskanslerin syytteeseen asettamisesta.

Edelleen ehdotetaan, että apulaisoikeuskanslerilla olisi tasavallan presidentin määräämä varamies, joka tulisi apulaisoikeuskanslerin sijaan hänen ollessaan estynyt.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen tehtävienjakoa koskeva laki, joka korvaisi asiasta olevat nykyiset säännökset. Oikeuskanslerin nykyinen siirto-oikeus säilyisi vähäisin tarkistuksin. Oikeuskansleri ja oikeusasiamies voisivat lisäksi siirtää asioita keskinäisesti ja muullekin viranomaiselle.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Toivomusaloitteet

Toivomusaloitteessa n:o 3/1988 vp. ehdotetaan hallituksen valmistelevan ehdotukset sellaisiksi muutoksiksi asianomaisiin perustuslakeihin, että eduskuntaan perustetaan oikeusasiamiehen vaalia valmisteleva toimielin, ja antavan asiasta esityksen sopivana ajankohtana. Toivomusaloitteessa n:o 5/1988 vp. ehdotetaan hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin kansalaisten oikeusasiamiehen toimen perustamiseksi.

Valiokunnan kannanotot

Perustuslakivaliokunta pitää esityksessä ehdotettuja uudistuksia yleisesti ottaen tarpeelli-

sina ja puoltaa niiden toteuttamista jäljempänä tehtävin, osin asiasisältöisin, osin teknisin muutoksin ja huomautuksin.

*Oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen
valvontavalta*

Ylimpien laillisuusvalvojien toimivallan määrittelyn kannalta on hallitusmuodon 46 §:n 1 momentissa ja 49 §:n 1 momentissa jonkinlaisena avainkäsitteenä ”virkamies”. Kuten tunnettua tätä käsitettä käytetään sekä rikosoikeudellisessa että hallinto-oikeudellisessa merkityksessä, joista ensiksi mainittu on oleellisesti laajempi. Oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen valvontavallan on tähän asti, niin kuin esityksen perusteluissakin todetaan, käytännössä tullut määräytyvän rikosoikeudellisen virkamieskäsitteen kautta.

Rikoslain 2 luvun 12 §:n 1 momentin virkamiesmääritelmää on muutettu kuluvan vuoden alusta voimaan tulleella lailla. Uuden määritelmän mukaan virkamiehiä rikosoikeudellisessa mielessä ovat: 1) hallinto-oikeudellisen käsitteen mukaiset virkamiehet, 2) julkisyhteisöjen luottamushenkilöt ja erinäisten toimielinten jäsenet sekä 3) erityisellä perusteella julkista valtaa käyttävät henkilöt.

Hallituksen esitys on ongelmallinen, koska siinä puhutaan yhtäältä virkamiehistä ja toisaalta käytetään edellä mainittuun 3 kohtaan viittaavia ilmaisuja. Näyttää siten siltä, että virkamieskäsitettä ei olekaan käytetty rikosoikeudellisessa merkityksessä. Tällöin jää edellä 2 kohdassa tarkoitettujen luottamushenkilöiden ja toimielinten jäsenten asema epäselväksi oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen valvontavallan ulottuvuuden kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan valvontavallan tulee kattaa nämäkin tapaukset, mitä saadun selvityksen mukaan on tarkoitettukin.

Asia on syytä ilmaista selvemmin lakitekstissä. Sanonnan lyhyttä ja yksinkertaisuutta tavoiteltaessa on soveliainta lähteä siitä, että virkamieskäsitettä käytetään näissä yhteyksissä rikosoikeudellisessa merkityksessään. Tällöin on tarpeetonta ja harhaanjohtavaa viitata erikseen ”kaikkiin muihin julkista valtaa käyttäviin”. Valiokunta onkin muuttanut ensimmäisen lakiehdotuksen 46 ja 49 §:ää siten, että niissä valvontavalta tältä osin osoitetaan ilmaisun ”virkamies tehtävissään” avulla. Virkamiehellä tarkoitetaan tällöin rikoslain 2 luvun 12 §:n 1 momentissa määriteltyä käsitettä ja

ilmaisun ”tehtävissään”-osalla on tarkoitus viitata siihen tehtävämäärittelyyn, jolle kyseisen momentin 1—3 kohta rakentuu. Näistä 1 kohdassa on kysymys virkasuhteesta ja siihen liittyvistä velvollisuuksista sekä 2 kohdassa luottamushenkilöominaisuuteen ja 3 kohdassa julkisen vallan käyttöön kytkeytyvistä velvollisuuksista.

Esityksen yhtenä tarkoituksena on muuttaa hallitusmuotoa siten, että säännökset valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen toimivallan ulottuvuudesta laillisuusvalvonnan osalta vastaavat asiallisesti toisiaan. Tämän taustalla on hallituksen esityksestä n:o 58/1988 vp. virkarikoslainsäädännön uudistamisesta annettuun eduskunnan vastaukseen sisältyvä toivomus, jonka mukaan eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaa koskevia säännöksiä tarkistetaan virkarikoslainsäädännön voimaantuloon mennessä niin, ettei oikeusasiamiehen toimivalta kavennu nykyisestä. Asiaan kiinnitettiin tuolloin huomiota, koska rikosoikeudellista virkamiesmääritelmää muutettiin niin, etteivät julkisyhteisön työntekijät uudistuksen jälkeen ole kyseisen käsitteen piirissä, kuten aiemmin olivat, julkista tehtävää hoitaessaan tai julkista asiaa toimittaessaan.

Eduskunnan toivomuksesta ilmenevän lainsäädäntötavoitteen saavuttamiseksi hallituksen esityksessä on ulotettu niin oikeuskanslerin kuin oikeusasiamiehenkin toimivalta tältä osin koskemaan ”julkisyhteisön työntekijöitä kaikissa tehtävissään”. Ylimpien lainvalvojien toimivalta käsittäisi siten esimerkiksi valtion ja kuntien työntekijöiden kaikki tehtävät, mikä selvästikin menee pidemmälle kuin eduskunnan toivomuksessa tarkoitettiin. Laajennus ei ole tarkoituksenmukainen, vaan julkisyhteisöjen työntekijöihin kohdistuvan valvonnan tulisi rajautua julkisen tehtävän hoitamiseen, mikä voi ilmetä julkisen päätösvalan tai muunlaisen vallan käyttämisenä taikka siihen osallistumisena esimerkiksi asian valmisteluvaiheessa. Valiokunta on muuttanut ensimmäisen lakiehdotuksen 46 ja 49 §:ää tältäkin osin.

*Oikeusasiamiehen toimivalta ministeri-
vastuuasian vireillepanossa*

Voimassa olevassa perustuslaissa ei lainkaan tunneta oikeusasiamiehen mahdollisuutta saa-

da ministerivastuuasiasa eduskunnassa vireille. Oikeuskansleria koskeva tällainen säännös on hallitusmuodon 47 §:n 1 momentissa. Käytännössä on kahdesti (v. 1927 ja v. 1952) katsottu oikeusasiamiehellä olevan tällainen valta. Oikeusasiamiehen johtosäännössä on säännös ministerivastuuasian vireillepanosta eduskunnassa.

Valiokunnan mielestä ministerivastuuasian vireillepano-oikeus on kysymys, josta on asianmukaisinta säätää perustuslaissa. Koska nyt esillä oleva hallituksen esitys tarjoaa tähän erinomaisen tilaisuuden, valiokunta on lisännyt perussäännökset asiasta hallitusmuodon 49 §:n 2 momenttiin ja myös ministerivastuulain 2 §:n 4 momenttiin.

Oikeusasiamiehen virkavastuu

Valiokunnalla ei ole huomautettavaa ehdotetun sääntelyn asiasisällöstä. Sääntelyn sanonnallisen ja lakisystemaattisen toteutuksen osalta valiokunta on tehnyt eräitä muutoksia. Niillä tähdätään jonkinlaiseen vastaavuuteen oikeuskansleria koskevien säännösten kanssa.

Oikeuskanslerin vastuunalaisuudesta on lyhyt perussäännös hallitusmuodon 47 §:n 1 momentissa. Samantapainen sääntely 49 §:n 4 momentissa oikeusasiamieheen nähden on riittävä. Valiokunta on tästä syystä poistanut 4 momentista menettelytapoja koskevan viittauksen sekä maininnat apulaisoikeusasiamiehestä ja tämän varamiehestä, joiden osalta 59 §:n kattava luettelo riittää aivan kuten apulaisoikeuskanslerin ja tämän varamiehen osalta.

Viimeksi mainittuun seikkaan liittyen valiokunnan mielestä on asianmukaista toisessa lakiehdotuksessa tarkoitetun ministerivastuulain 1 §:ään sisällyttää täydellinen luettelo niistä henkilöistä, joiden virkatointen lainmukaisuutta eduskunta tuon lain mukaan voi tarkastaa. Luettelo on sijoitettu pykälän 1 momenttiin.

Hallituksen esityksessä on ministerivastuulain 1 §:ään ehdotettu lisättäväksi uusi 2 momentti. Lisäyksen syyt ovat ymmärrettäviä. Edellä selostetun 1 momentin muuttamisen mukaisesti uudessa momentissa vain tulisi ottaa huomioon myös oikeusasiamiehen, apulaisoikeusasiamiehen ja tämän varamiehen säätäminen lain mukaisen eduskunnan tarkastusvalan piiriin. Lisäksi valiokunta on pyrkinyt täsmentämään esityksessä ehdotettua viittaussääntelyä.

Edellä selostettujen ministerivastuulain muutosten myötä valiokunta on myös täsmällisyyssyistä muuttanut lain nimikkeen. Valiokunta on myös oikaissut esityksessä olevan nimikevirheen.

Valiokunta on lisäksi harkinnut, pitäisikö edellä selostetut muutokset ottaa huomioon myös valtiopäiväjärjestyksen 38 §:ssä, mutta ei ole pitänyt tätä aiheellisena.

Laillisuusvalvojen työnjako ja asioiden siirto

Neljännän lakiehdotuksen 1 ja 2 § rakentuvat samoille näkökohdille kuin voimassa oleva lainsäädäntö. Valiokunnalla ei ole näistä säännöksistä muuta huomauttamista kuin se, että 1 §:n 1 momentin 1 kohdan siirto-oikeuden alaisen asioiden määrittelyssä on otettava siirtämisen poissulkevana seikkana huomioon oikeuskanslerille hallitusmuodon 47 §:n 1 momentin perusteella kuuluva valvontatehtävä.

Lakiehdotuksen 3 §:n taustalla olevat näkökohdat ovat myös ymmärrettäviä, ja valiokunta puoltaa ehdotusta. Valiokunnan mielestä keskinäissiirtoon ei ole kuitenkaan aiheellista kytkeä 5 §:n mukaista, ilmeisen mutkikasta menettelyä. Valiokunnan käsityksen mukaan on riittävää, että kanteluasiassa siirrosta ilmoitetaan kantelijalle.

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaista oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen mahdollisuutta siirtää asia muulle viranomaiselle ei ole valiokunnan mielestä tarpeen säätää laissa yleisesti sallituksi. Yleisesti ottaen on kanteluasioissa syytä lähteä siitä, että kantelija haluaa saada epäkohdaksi mieltämänsä asian ratkaisun juuri siltä laillisuusvalvojalta, jolle hän on kantelun osoittanut. Erityisesti säännönmukaisen viranomaiskoneiston ulkopuolella toimivaan oikeusasiamieheen nähden tällainen siirtomahdollisuus ei ole perusteltu. Oikeuskanslerin organisaatorinen asema on erilainen, mikä oikeuttaa toisenlaisen suhtautumisen asiassa ja nähtävästi myös ilman nimenomaista säännöstukeakin (esimerkiksi syyttäjälaitoksen sisällä) asioiden siirtoon vähän ja harkitusti käytettynä.

Viitaten edellä esittämäänsä ja siihen, että oikeuskansleri ja oikeusasiamies voivat lausuntoja ja selvityksiä pyytämällä saada itseltään mahdollisesti puuttuvan erityisasiantuntemuksen käytettäväksi asian ratkaisemista varten, valiokunta on poistanut 4 §:n. Tämän ja edellä 3 §:n johdosta todetun mukaisesti valiokunta on poistanut myös 5 §:n.

Lakiehdotuksen 2 §:n otsikossa ei valiokunnan mielestä ole syytä korostaa siirtovelvollisuutta semminkään, kun pykälän sisältö jättää tilaa oikeuskanslerin tapauskohtaiselle harkinnalle. Valiokunta on poistanut otsikon harhaanjohtavana ja säädettävän lain lyhyden huomioon ottaen muutkin pykäläotsikot tarpeettomina.

Valiokunta on lopuksi arvioinut neljännen lakiehdotuksen käsittelyjärjestystä. Tällä hetkellä on voimassa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä vuonna 1933 annettu laki valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaon perusteista, joka kumottaisiin tämän uudistuksen yhteydessä.

Tämä kumottava laki sisältää yleisluonteisen valtuutuksen säätää lailla oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen vapauttamisesta velvollisuudesta suorittaa eräitä tehtäviä, kunhan heidän toimivaltaansa ei supisteta. Vuoden 1933 laki on voimassa uutta lakia säädettäessä. Koska uusi laki sisältönsä puolesta ei ylitä vuoden 1933 laissa säädettyä valtuutusta, voidaan käsiteltävänä oleva lakiehdotus siihen nojautuen käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Uusi laki olisi kuitenkin

luonteeltaan niin sanottu poikkeuslaki, jonka muuttamiseen perustuslainsäätämisyjärjestyksen käyttäminen on tarpeen, jos muutokset laajentavat siinä säädettyjä poikkeuksia eli vapauksia oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen velvollisuudesta suorittaa heille hallitusmuodon mukaan kuuluvia tehtäviä.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta on muuttanut neljännen lakiehdotuksen johtolauseen (ks. PeVL n:o 1/1988 vp. ja n:o 10/1990 vp.).

Toivomusalotteissa ehdotettujen toivomusten toteuttaminen ei valiokunnan käsityksen mukaan ole aiheellista, joten valiokunta ehdottaa aloitteet hylättäviksi.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että ensimmäinen, toinen ja neljäs lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

muutetaan Suomen Hallitusmuodon 37 §, 46 §:n 1 momentti, 49 §:n 1 ja 2 momentti sekä 59 §,

sellaisina kuin niistä ovat 49 §:n 1 momentti 15 päivänä tammikuuta 1971 annetussa laissa (19/71) ja 49 §:n 2 momentti 26 päivänä huhtikuuta 1957 annetussa laissa (176/57), sekä

lisätään 49 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainituilla 26 päivänä huhtikuuta 1957 ja 15 päivänä tammikuuta 1971 annetuilla laeilla, uusi 4 momentti seuraavasti:

37 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

46 §

Oikeuskanslerin tulee valvoa, että viranomaiset ja virkamiehet *tehtävissään* sekä julkisyhteisön työntekijät *julkista tehtävää hoitaessaan* (poist.) noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa niin, ettei kenenkään laillisia oikeuksia loukata.

49 §

Varsinaisilla valtiopäivillä on, siinä järjestyksessä kuin eduskunnan puhemiehen vaalista on säädetty, neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan valittava eteväksi laintuntijaksi tiedetty henkilö eduskunnan oikeusasiamiehenä valvomaan eduskunnan hänelle laatiman johtosäännön mukaan, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet *tehtävissään* ja julkisyhteisön työntekijät *julkista tehtävää hoitaessaan* (poist.) noudattavat lakia sekä täyttä-

vät velvollisuutensa. Jos oikeusasiamies kuolee tai eroaa toimestaan ennen toimikauden päättymistä, eduskunta voi valita toimikauden loppuajaksi uuden oikeusasiamiehen. Samassa järjestyksessä ja yhtä pitkäksi ajaksi valitaan myös apulaisoikeusasiamies, joka avustaa oikeusasiamiestä ja tarvittaessa hoitaa hänen tehtäviään, sekä varamies, joka apulaisoikeusasiamiehen estyneenä ollessa hoitaa tämän tehtäviä.

Oikeusasiamiehellä on sama oikeus kuin oikeuskanslerilla olla saapuvilla valtioneuvoston, tuomioistuinten ja virastojen istunnoissa, saada tieto valtioneuvoston ja sen ministeriöiden, tuomioistuinten ja muiden viranomaisten pöytäkirjoista sekä ajaa tai ajattaa syytettä valvontansa alaisessa toiminnassa havaitsemastaan virheestä tai laiminlyönnistä. *Jos valtioneuvosto tai valtioneuvoston jäsen menettelee virka-*

toimessaan lainvastaisesti, on oikeusasiamiehellä valta tehdä siitä huomautus, ja hänen on samalla ilmoitettava, mikä menettelyssä on lainvastaista. Jos huomautus jätetään vartenottamatta tai jos asian laatu vaatii, on oikeusasiamiehellä valta tehdä asiasta ilmoitus eduskunnalle.

— — — — —
Jos oikeusasiamies (poist.) on menetellyt virkatoimessaan lainvastaisesti, voi eduskunta päättää hänet pantavaksi syytteeseen (poist.).

59 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki

eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin virkatointen lainmukaisuutta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

muutetaan 25 päivänä marraskuuta 1922 eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin virkatointen lainmukaisuutta annetun lain (274/22) nimike, 1 § ja 2 §:n 4 momentti (poist.) seuraavasti:

Laki

eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuutta

1 §

Eduskunnalla on oikeus tämän lain mukaan tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen samoin kuin apulaisoikeuskanslerin ja apulaisoikeusasiamiehen sekä näiden varamiesten virkatointen lainmukaisuutta sekä tehdä päätöksiä, jotka tarkastamisesta aiheutuvat.

Mitä tämän lain 2 §:n 1—3 momentissa ja 3—7 §:ssä on säädetty valtioneuvoston jäsenestä ja oikeuskanslerista, koskee vastaavasti eduskunnan oikeusasiamiestä samoin kuin apulaisoikeuskansleria ja apulaisoikeusasiamiestä sekä näiden varamiestä.

2 §

— — — — —
Niin ikään on, asiasta keskustelematta, perustuslakivaliokuntaan lähetettävä oikeuskanslerin hallitusmuodon 47 §:n mukaan ja oikeusasiamiehen hallitusmuodon 49 §:n mukaan eduskunnalle tekemä ilmoitus valtioneuvoston tai valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainvastaisuudesta.

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

4.

Laki**valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti (*poist.*) säädetään:

1 §

(Otsikko *poist.*)

Valtioneuvoston oikeuskansleri vapautetaan velvollisuudesta valvoa lain noudattamista sellaisissa eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvissa asioissa, jotka koskevat:

1) puolustusministeriötä *hallitusmuodon 47 §:n 1 momentissa tarkoitettuja asioita lukuun ottamatta*, puolustusvoimia, rajavartiolaitosta ja Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetussa laissa (514/84) tarkoitettua rauhanturvaamishenkilöstöä sekä sotilasoikeudenkäyntiä;

(2 ja 3 kohta kuten hallituksen esityksessä)
(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2 §

(Otsikko *poist.*)

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

(Otsikko *poist.*)

Oikeuskansleri ja oikeusasiamies voivat keskinäisesti siirtää muunkin molempien toimivaltaan kuuluvan asian, kun siirtämisen voidaan arvioida nopeuttavan asian käsittelyä tai kun se on muusta erityisestä syystä perusteltua. *Kanteluasiassa siirrosta on ilmoitettava kantelijalle.*

4 ja 5 §

(*Poist.*)

4 § (6 §)

(Otsikko *poist.*)

(Kuten hallituksen esityksessä)

Samalla valiokunta ehdottaa,

että ensimmäinen, toinen ja kolmas lakiehdotus käsiteltäisiin valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Lopuksi valiokunta ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:o 3 ja 5/1988 vp. hylättäisiin.

Helsingissä 25 päivänä lokakuuta 1990

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskiewicz, jäsenet Häkämies, Jansson, Jäätteenmä-

ki, Kekkonen, Laitinen, Lamminen, Niinistö, Ollila, Pohjola ja Vistbacka sekä varajäsenet Apukka ja Ikonen.